

Nr 200.

Av herr **Lindman m. fl.**, om anslag till lindring av fraktkostnaderna vid transport å järnväg av kalk m. m. för jordbrukets behov.

Enligt vad av till innevarande års riksdag avgiven statsverksproposition till nionde huvudtiteln, punkt 80, framgår, har riksdagen för lindring av fraktkostnaderna för kalk, avseende jordbrukets behov, under en lång följd av år beviljat anslag. Grunderna för detta anslags åtnjutande har enligt uti statsverkspropositionen avgiven redogörelse tidvis varit föremål för skärpningar och äro de nu gällande bestämmelserna för statsbidragets åtnjutande utfärdad så sent som den 2 juni 1922. (Svensk förf. saml. nr 238.)

Emellertid har anslaget för lindring av kalkfrakter, som för innevarande budgetår beviljats med kronor 800,000:—, utgått för transporter, avseende hela landet, dock att därvid är bestämt, att vid transport å vare sig en eller flera järnvägar må icke i något fall större statsbidrag utgå än att den verkliga fraktkostnaden, inklusive förekommande provisoriska tilläggsavgift, efter avdrag av statsbidraget utgör minst 60 öre per 100 kilogram.

Nu har emellertid kungl. lantbruksstyrelsen uti skrivelse av den 24 oktober 1923 anhållit om äskande för budgetåret 1924—1925 av ett ned-satt anslag, kronor 300,000:—, avseende endast behovet inom Dalarna och Norrland enligt vissa särskilt därvid angivna nya grunder.

Lantbruksstyrelsen säger, att ett av de viktigaste skälen därtill, att staten, på sätt som sker, understödjer anskaffandet av en enda utav de för en rationell jordbruksdrift nödvändiga produktionsfaktorerna, torde vara behovet att göra denna mycket viktiga faktor mera känd, eller med andra ord — ”att lära lantmännen att använda kalk”. Nämda skäl finner lantbruksstyrelsen alltjämt bärande, såvitt detta angår det vidsträckta Norrland, men knappast numera i fråga om mellersta och södra Sverige.

Vi för vår del anse, att lantbruksstyrelsen alltför mycket överskattar betydelsen av detta anförda skäl. Genom den upplysningsverksamhet, som på annat sätt redan länge fortgått, torde nog det stora flertalet av landets jordbrukare vara fullt underkunniga om betydelsen av en rätt utförd kalkning, men det är de stora avstånden och de därigenom uppkomna stora fraktkostnaderna, som verka avskräckande. Detta har ock från

intresserat jordbrukarhåll flerfaldiga gånger framhållits, liksom detta redan i kungl. proposition i 1907 års riksdag, då anslag för här ifrågasättande ändamål första gången beviljades, jämväl anfördes av då föredragande departementschefen, nämligen att det framför allt torde gälla att för lantmännen bereda möjlighet att i största utsträckning begagna ifrågasättande jordförbättringsmedel. "De långa avstånden och de dryga fraktkostnaderna utgöra", säger departementschefen, "i detta hänseende ett betydande hinder". Denna sats gäller enligt vår mening fortfarande ej blott för Dalarna och Norrland utan även för andra stora områden inom vårt land.

I sammanhang med detta ovannämnda av kungl. lantbruksstyrelsen gjorda uttalande anför ock styrelsen, att ehuru styrelsen till fullo behjärtar kalkens stora betydelse för jordbruket inom landet "i sin helhet" och "under gynnsammare statsfinansiella förhållanden" givetvis skulle hava påyrkat bidrag "till lindring av kalkfrakterna över hela riket", så anser sig styrelsen under rådande förhållanden, då för jordbruket i övrigt vitala anslag måst beskäras, att hemställa om anslag för lindring av kalkfrakter allenast i fråga om Norrland och Kopparbergs län. Emot detta skäl för en nedsättning av anslaget torde särskilt i det statsfinansiella avseendet få ställas jämväl de ord, som ovannämnda departementschef år 1907 i kalkfrågan omnämnde, nämligen, — "om de ökade statsinkomsterna, som en höjning av jordens avkastning bör kunna medföra, om de ökade fraktinkomsterna i fråga om åtskilliga artiklar, som i och med det förbättrade jordbrukets större såväl produktion som konsumtion skulle föranleda, samt om de ökade tillfällena till arbete och förtjänst, som skulle yttra sig för olika klasser av befolkningen", — vilket allt, säger departementschefen, "innefatta ytterligare bevis för lämpligheten av att i detta fall anlita den direkta anslagsvägen". Kunde detta alltså sägas 1907, hur mycket större betydelse hava då ej dessa ord under tider, som nu råda, då allt behöver göras för att återväcka ett rikare och produktivare liv.

Vad nu kungl. lantbruksstyrelsen i övrigt framhåller, att skäl tala för att statsbidraget för det mera avlägsna Norrland och för Dalarna bör utgå efter andra för dess jordbruk mera gynnsamma villkor än hittillsvarande, synes detta uti viss grad vara berättigat, men bör detta icke ske till alltför stort förfång med hänsyn till andra även i förhållande till kalkbruken ogynnsamt belägna områden. Erinras bör att huvuddelen av den norrländska transporten av kalk går över statsbanorna, då däremot till fördyring av fraktkostnaden den mellansvenska och södra transporten oftast berör ett flertal enskilda järnvägar, vilka äga att tillgodoföra sig särskilt utgående tilläggsavgifter av olika slag, ej blott inom inlastningsområdena utan även inom områdena för urlastning, vilket i detta sammanhang bör beaktas. Emellertid synes, som om en något rättvisare gradering för åtnjutande av lindring i fraktavseende för transport av kalk till Norrland och

Dalarna samt vissa andra till kalkbrotten ogynnsamt belägna urlastningsområden bör kunna verkställas samt detta inom ramen av hittills gällande allmänna grunder. Därvid bör dock tillses, att i största möjliga mån de för de enskilda järnvägarna särskilt under de senaste åren medgivna tilläggsavgifterna vid transport av jordbrukskalk icke må på något sätt ifrågakomma. Under alla förhållanden torde denna indragning av tilläggsavgifter böra kunna ske inom urlastningsområdena, inom vilka genom kalkens tillförande ökade produktionsförhållanden kunna förväntas, som kunna antagas även komma där befintliga järnvägar tillgodo. Dylika åtgärder beträffande tilläggsavgifternas indragande ha i vissa fall för innevarande budgetår redan blivit verkställda, liksom ock uti nu föreliggande statsverksproposition anmälts, att fortsatt utredning härom pågår.

Det synes oss i övrigt, att vid en omläggning av tabellen för beräkning av statsbidraget för kalktransporter vissa besparingar skulle kunna erhållas å de närmaste avstånden, vilket skulle kunna komma de längre avstånden till godo. I detta sammanhang torde få lämnas den upplysningen, att av den totala avsättningen under sistl. år 1923 från samtliga Västgöta och Nerikes kalkbruk ej mindre än c:a 94 % levererats till stationer i mellersta och södra Sverige och endast c:a 6 % till Kopparbergs län och Norrland. — Av den sålunda till Kopparbergs län och Norrland levererade kalken har c:a hälften kommit från Nerikesbruken och c:a hälften på Västgötabruken. Uti frågan rörande kalkens behövlighet för lantbruket bedja vi få hänvisa till vad lantbruksstyrelsen här ovan sagt samt även till vad vi härom uti en till riksdagens II kammare år 1923 avgiven motion nr 149 hava anfört.

Beträffande storleken av det anslagsbelopp, som med beaktande av ovanstående sålunda kan anses erforderligt för nästa budgetår för lindring av kalkfrakter, finnes all anledning att förmoda, att anslaget för nästa budgetår, tillfölje av de skärpningar, som redan äro genomförda, och den indragning av tilläggsavgifter, som redan igångsatts, kan nedsättas med 150,000 kronor till 650,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen med godkännande i huvudsak av de grunder, som hittills varit gällande för åtnjutande av statsbidrag för kalktransporter, ville besluta att till lindring av fraktkostnader vid transport å järnväg av kalk, kalkstensmjöl och märgel för jordbrukets behov anvisa för budgetåret 1924—1925 ett extra förlagsanslag av kr. 650,000: —.

Stockholm den 21 januari 1924.

Arvid Lindman.

P. Nilsson,

Bonarp.

David Norman.

C. J. Öberg.

Emil Bengtsson.

Karl Magnusson

i Sköfde.

*Edvin Leffler.**Carl Ros.**K. Bergström.**C. J. Jonsson,*
Mörkhult.*Ludvig Brännström.**P. S. Hedlund.**N. E. Nilsson.**Oscar Lundquist.**Harry Weibull.**Ax. Sundling.**B. Corneliussen.**E. O. Magnusson.**John Jönsson.**A. P. Gustafsson.**Nils Svensson,*
Långelanda.*Arthur Gustafson,*
Kasenberg.*A. Henrikson.**Sig. A. Carlsson.**Gust. A. Gustafsson.**J. A. Jonsson.**C. O. Johanson.**Albert Johansson.**Carl Arv. Anderson.**O. A. Ernfors.**Oscar N. Olsson.**Dan Poppius.**J. Fjellman.**Richard Hermelin.*
